

Senyor de les muntanyes

Cinc-cents anys després de la seva mort, la figura històrica d'Hug Roger III, el darrer comte del Pallars, s'ha convertit en un reclam turístic per a aquesta comarca. Aquest guerrer va ser un personatge de novel·la que va trobar la mort a la presó de Xàtiva el 1508.

Una de les obres que es poden veure al Museu d'Història de Catalunya en el marc de l'exposició 'Muntanyes en rebel·lia', dedicada a Hug Roger III. L'escut de la casa de Pallars, un dels pilars del país que ara coneixem com Catalunya.

“Final del segle XV. Tota la corona d'Aragó ha estat ane-
xada a la de Castella després
de l'enllaç dels Reis Catòlics.

Tota? No! Un comte es resisteix a acceptar la nova monarquia: es tracta d'Hug Roger III, senyor del Pallars, bel·licós i inconformista, vist com un heroi per uns i com a traïdor per altres.” L'editorial Proa fa ús aquests dies d'aquesta paròdia d'Àstèrix per presentar la recentíssima publicació del llibre *El darrer comte del Pirineu*, un recull de contes sobre aquest enigmàtic i seductor personatge guerrer que el Pallars vol utilitzar ara com a reclam turístic de la comarca, com poden ser-ho la neu o els esports d'aventura. Signen el llibre Margarida Aritzeta, Assumpció Cantalozella, Joaquim Carbó, Andreu Loncà i Ferran Rella. Aquest últim, escriptor, incansable promotor cultural del Pallars i

president del Consell Cultural de les Valls d'Aneu, és un dels grans artífexs de la revifalla d'aquesta figura llegendària amb motiu de la celebració de l'any Hug Roger, que s'ha allargat en descobrir-se que va morir el 1508 i no el 1503, com es creia fins ara.

Pràcticament no hi ha cap poble del Pallars que no tingui alguna anècdota relacionada amb aquesta mena de guerrer il·lustrat, tan destacat amb les armes com amb la ploma, i del qual es conserva una correspondència dels temps de la guerra civil catalana que en breu serà publicada en una edició de Jaume Sobrequés. El fet que pràcticament tots els pobles del Pallars tinguessin relació amb Hug Roger obre unes amplíssimes possibilitats de rutes turístiques que ara vol aprofitar aquesta part del Pirineu. L'oferta cultural s'ha demostrat molt vàlida al Pirineu, tal com s'ha vist amb el

conjunt d'esglésies romàniques de la vall de Boí declarades Patrimoni Mundial per la Unesco, i la difusió de la vida d'Hug Roger pot ser una bona ocasió. Abans, però, cal aprofundir en la tasca de recuperació d'aquesta figura, una de les grans oblidades per la historiografia catalana.

La recuperació del personatge és molt fàcil si s'hi posen els mitjans necessaris, ja que la seva és una vida de novel·la. De fet, l'escriptora gironina Assumpció Cantalozella, una de les que firmen el recull de contes que acaba de publicar Proa, treballa en una novel·la inspirada en la figura d'Hug Roger que serà publicada a final d'any. Aquesta mena de senyor de les muntanyes va viure els convulsos anys finals del segle XV, quan el renaixement demanava pas per deixar enrere l'edat mitjana. Va ser diputat de la Generalitat i capità general dels exèrcits a la guerra civil catalana (1462-1472).

Va lluitar primer contra Joan II i després contra Ferran II i el llinatge dels Cardona en una altra guerra de quatre anys amb la qual va intentar mantenir la independència dels seus territoris pallaresos dins de la corona d'Aragó. Quasi ho va aconseguir. La revista d'història *Sàpiens* va arribar a publicar una portada amb el suggeridor titular de "Pallars independents". Hug Roger no va tenir mai la intenció de separar el Pallars de la resta de Catalunya, però després de veure's refusat a les capitulacions de Pedralbes que posaven punt final a la guerra, el comte solitari va tornar al seu feu pirinenc, es va armar fins a les dents i va emprendre la recuperació dels territoris que els seus veïns nobles li havien arrabassat durant la guerra civil. Va atacar la Vall d'Aran, l'Alta Ribagorça, la part baixa del Pallars i fins i tot va dur les seves tropes fins a algunes zones de l'Urgell. Va estar a punt de crear un estat pirinenc, però Ferran II —el Catòlic—, instigat per les cases nobles contràries al comte, molt especialment la dels Cardona, va iniciar una guerra que suposaria la liquidació del comtat i la casa del Pallars, que en aquell moment ja tenia 600 anys d'història.

El 1487, amb la capitulació de València d'Aneu, es va posar fi al somni d'un estat pirinenc i va començar el declivi del guerrer. Se'l va acusar de crims contra la majestat reial i d'oposició a la jus-

tícia i se'l va condemnar a mort el 14 de desembre del 1491. A ell, a la seva esposa, Caterina d'Albert, i a la seva sogra, Violant de Cardona. Però mentre es redactava la sentència que establia aquestes condemnes, el comte i la seva família havien fugit cap a França. Al costat dels Anjou, l'últim comte pallarès va participar en la presa del regne de Nàpols, possessió de la corona d'Aragó. En aquesta ciutat va caure presoner el 1503 a mans de Gonzalo Fernández de Córdoba, conegut com el Gran Capità. Se l'endugueren a Barcelona, on li van commutar la pena de mort per la de cadena perpètua al castell de Xàtiva.

Es donava per fet que va morir aquell mateix any i per aquesta raó el Consell Comarcal del Pallars va declarar 2003 com a any Hug Roger, ja que es complien 500 anys de la seva mort, però els promotors de la iniciativa van descobrir en un viatge a Xàtiva, on es feia un homenatge al personatge, que el comte va sobreviure fins al 26 de novembre del 1508, segons consta en diversos documents. L'indomable guerrer pallarès tenia ja 72 anys, una edat extraordinària en aquella època. Els últims cinc anys, a més, els va passar encadenat. "Ha estat una sorpresa que ens ha servit d'excusa per allargar l'any Hug Roger fins al 2008", explica Ferran Rella.

La memòria de l'últim comte del Pallars es proposa com a eix temàtic per a gestionar un patrimoni aparentment intangible però que pot donar un gran rendiment: la història. Sobretot quan, com en aquest cas, es tracta d'una història de pel·lícula. Les restes del castell de Sort es convertiran en l'epicentre des del qual es posaran en marxa activitats com les anomenades rutes Hug Roger, recorreguts per les zones en què es van desenvolupar les espectaculars gestes bèl·liques d'aquest particular senyor de les muntanyes. A més, s'han organitzat diversos actes, entre els quals destaca l'exposició "Muntanyes en rebel·lia", que es va inaugurar el passat 6 de maig al Museu d'Història de Catalunya i que posteriorment arribarà a Lleida i el Pallars. La mostra, en paraules de Ferran Rella, constitueix "el punt d'arribada en aquest esforç per retornar Hug Roger al lloc que li correspon en la història de Catalunya".

Anna Sàez

La frontera

Josep Gifreu

FotoPres'05

Ha deixat d'interessar la tragèdia de 134 persones que han mort aquest any mentre intentaven arribar a Espanya? Ho plantejava fa poc un article molt pertinent de Joaquim Giol, delegat de migracions del bisbat de Girona. De segur que, avui, en escriure aquestes ratlles, ja deuen ser molts més els morts. I només compten els morts visibles. Quants centenars més no hauran desaparegut en el fons de les aigües atlàntiques, ignorats fins i tot per les estadístiques de la societat del coneixement?

JUAN MEDINA

Una foto és una resposta i una interrogació alhora. És el mèrit, la feina i la responsabilitat dels fotògrafs de premsa. Ells treballen en l'ofici de fer visible l'invisible. Detenen l'instant de la tragèdia, el moment de l'esperança. Retraten la profunditat del dolor. Mostren el rostre de la fam, de la ràbia, de la por. Fixen el color de la pell dels vençuts i dels vencedors. Capten la mirada de la desesperació.

El primer premi de FotoPres'05 acaba de reconèixer la labor d'un fotògraf de premsa *free lance*, Juan Medina, que cobreix les illes Canàries per a la britànica Reuters. La Reuters gestionà de la Guàrdia Civil el permís de Medina per acompanyar l'abordatge d'una pastera amb 40 immigrants africans a prop de Fuerteventura la nit del 12 de novembre de 2004. La sèrie de fotos, titulada "Morir tan a prop, seqüència d'un naufragi", recull l'abordatge de la barcassa per la llanxa, l'esfondrament de la barcassa, el rescat dels africans i la mort d'11 dels 40 passatgers. Una d'aquestes fotos ha obtingut també el tercer premi del prestigiós World Press Photo 2005, fundació independent fundada a Amsterdam el 1955.

El dilema, el formulava el mateix fotògraf: és ètic fotografiar el patiment humà i fer negoci amb aquests materials tan sensibles? Dit d'una altra manera: és just de consumir aquestes imatges a través dels *media*? En definitiva, és legítim l'espectacle del dolor i de la mort? Podem continuar alimentant, com diria Guy Debord, la societat de l'espectacle amb més cadàvers?

Malgrat tots aquests dubtes, penso que la feina del fotoperiodista s'hauria d'inventar si no existís. Ell persegueix "l'instant Carter-Bresson", la fixació del nus d'una realitat fugaç en un present permanent i en una prova històrica. No és el cas d'aquest testimoni únic de les fotos de Medina sobre el desplaçament forçat dels africans cap a Europa? El camp de la càmera de Medina són les cares dels immigrants rescatats o morts a Fuerteventura. Però, a més i sobretot, les fotos del naufragi reclamen necessàriament el fora de camp propi: el naufragi de tot un continent, la desesperació de l'Àfrica, la incertesa d'una frontera mòbil i d'una promesa que anomenen Europa.